

Göstergebilimsel Açıdan Bir Uzamın Anlamyükü*

DR. KAAN TANYERİ** - DR. ÖĞR. ÜYESİ ALİ PULAT***

Öz

Türk edebiyatının önemli yazar ve şairlerinden Melih Cevdet Anday'ın *Aylaklar* romanına değinen pek çok çalışma olsa da bu çalışmaların uzamın anlamyükünü ayrıntılı olarak sunmadığı görülür. Ek olarak alanyazındaki çalışmaların daha çok betimsel düzeyde kaldığı, göstergebilim ya da anlambilim gibi yöntemlere dayanmadığı söylenebilir. Ancak yalnızca fiziki bir ortam ya da dekor olmanın ötesinde anlamlar yüklenen uzamın, göstergebilimsel çözümlemede ne tür sonuçlar sunacağını keşfetmek önemlidir. Bu çalışma, söz konusu önemden devinimle gerçekleştirilmiştir. *Aylaklar* romanındaki Şükrü Paşa Konağı'nın anlatıdaki işlevi, anlamı ve değerinin ne olduğu/olabileceği araştırılmıştır. Bu araştırma, temelde göstergebilim yöntemiyle sürdürülmüştür. Göstergebilimsel çözümleme gerçekleştirilirken anlambilimin tekniklerinden de yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda uzamın Leman Hanım'la özdeşleştiği; bu uzamın Leman Hanım için öncelikle yaşamda kalmayı sağlayan barınma yönüyle belirlediği; öte yandan uzamın anlam alanını genişleterek varsılık, iktidar ve soyluluk anlamlarını da yüklediği önermelerine ulaşılmıştır. Böylece bir uzamın anlamlaması yapılarak anlatıdaki konumu belirginleştirilmiştir. Çalışmanın, anlatı yerlemlerinden olan uzama ilişkin yapılacak diğer çalışmalara esin kaynağı olmasını umuyoruz.

Anahtar sözcükler: Melih Cevdet Anday, *Aylaklar*, göstergebilim, anlambilim, uzam, anlamyükü

THE SEMANTICISM OF A SPACE IN TERMS OF SEMIOTICS

Abstract

Although there are many studies referring to the novel *Aylaklar* by Melih Cevdet Anday, one of the important writers and poets of Turkish literature, it is seen that these studies do not present the semanticism of space in detail. In addition, it can be said that the studies in the literature are mostly descriptive and not based on methods such as semiotics or semantics. However, it is important to discover what kind of results the space, which is loaded with meanings beyond just being a physical environment or decor, will offer in semiotic analysis. This study was carried out based on this importance. The function, meaning and value of Şükrü Paşa Konağı in the novel *Aylaklar* has been researched. This research was mainly carried out with the semiotic method. While performing semiotic analysis, the techniques of semantics were also benefited. As a result of the study, the following results have been achieved: Space is identified with Leman Hanım, that this space appears primarily with the aspect of shelter that allows her to survive, and on the other

* Bu çalışmamız, sürdürmekte olduğumuz *Melih Cevdet Anday'ın Romanlarının Göstergebilimsel Çözümlemesi* adlı doktora tezimizden üretilmiştir.

** Uşak Ün. Sos. Bil. Ens. TDE Böl. doktora programı, katanyeri91@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3549-5424

*** Uşak Ün. Fen-Ed. Fak. TDE Böl. ali.pulat@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8923-0782

Gönderim tarihi: 02.01.2022

Kabul tarihi: 08.02.2022

hand, space expands its semantic field and assumes the meanings of wealth, power and nobility. Thus, with the signification of a space, its position in the narrative has been clarified. We hope that this study will be a source of inspiration for other studies on space, which is one of the narrative coordinates.

Keywords: Melih Cevdet Anday, *Aylaklar*, semiotics, semantics, space, semanticism

GİRİŞ

Türk edebiyatının önemli yazar ve şairlerinden Melih Cevdet Anday'ın yapıtları üzerine pek çok çalışma yapıldı. Söz konusu çalışmalar, genellikle Anday'ın şiirleri ya da oyunlarına ayrılmış çalışmalardır. Oysa Melih Cevdet Anday, aynı zamanda bir roman yazarıdır. Şiir ya da tiyatro oyunları kadar ayrıntılı çözümlenmeye tabi tutulmamıştır. Görece alanyazındaki boşluk ya da eksiklik olarak değerlendirilen bu gerekçeden devinimle Melih Cevdet Anday'ın *Aylaklar* (2018) adlı romanı çözümlene nesnesi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın odağı, *Aylaklar* romanındaki uzamın anlamyüküyle ilgilidir. Ele alınacak uzama ilişkin bazı çalışmalar yapılmıştır.

Nüket Esen'in çalışması (1989, ss. 265-280) Türk romanında aile kurumunu incelerken *Aylaklar* romanına ilişkin değinileri vardır. Ancak bu değiniler, anlatının bir özeti niteliği taşıdığından uzam hakkında pek de çözümlene amacı taşımamaktadır. İbrahim Özen'in çalışması (2013), *Aylaklar* anlatısının uzamına yoğunlaşmamış; daha çok anlatıyı aylaklık, varoluşçuluk ve saçmalık kavramları etrafında yeniden sunmayı amaçlamıştır. Mustafa Dere'nin çalışmasında (2014, ss. 152-159) Türk romanındaki konak ve yalılar saptanmış, bu uzamlar betimsel bir biçimde anlatılmış; uzamlar hakkında herhangi bir çözümlenmeye girilmemiştir. Dere'nin bir diğer çalışmasında (2015) ise konak (birinci bölümün uzamı) ve apartman dairesi (ikinci bölümün uzamı) ele alınsa da bu çözümlene; daha çok romanı kronolojik olarak özetleyen bir çözümlene olmuştur. Melike Kılıç'ın çalışması (2017, s. 73), *Aylaklar* anlatısının uzamlarını ele alırken yaklaşımı, daha çok flanörlük bağlamında anlatı kişilerine odaklanmıştır. Mehmet Can Doğan'ın çalışması (2012, ss. 159-162), kuşkusuz bu çalışmada ortaya konacak bazı saptamaları paylaşmaktadır. Ancak bu çalışmayı farklılaştıran şey; uzamın göstergebilim ve anlambilim açısından incelenmiş, uzamın farklı işlevlerinin belirginleştirilmiş olmasıdır.

Uzam üzerine alanyazında çok önemli yabancı kaynaklar da vardır. Bunlardan birincisi Denis Bertrand'ın (1985) Émile Zola'nın *Germinal*'i üzerine yaptığı uzam-anlam bağlamındaki çözümlenesidir. Bu çalışma, uzamın göndergeyle olan ilişkisini ortaya koyarken uzama anlamsal yönden yaklaşmaktadır. Bir diğer önemli çalışma ise Gaston Bachelard'ın Türkçeye *Mekânın Poetikası* (1996) olarak çevrilen yapıtıdır. Bu çalışma, uzamı yani mekânı fenomenolojik bağlamda değerlendirir. Evi, insan ruhunun çözümlene aracı olarak ele alan (1996, ss. 31-32) Bachelard; şairlere, şiirlere ve imgelere başvurarak bir uzam çözümlenesi yapar.

Adı anılan çalışmalar, bu çalışmayla çok fazla benzerlik göstermemektedir. Çünkü bu çalışmanın temel amacı; anlatıyı özetleyerek yeniden sunmak değil, uzamın yüklendiği anlamı göstergebilim ve anlambilimin sunduğu tekniklerle ortaya koymaktır. Dolayısıyla her ne kadar adı geçen çalışmaların tümü, uzama bir biçimde değinse de çalışmamızın temel ayırıcı noktası

Türkiye'deki çalışmalara göre öncelikle yöntem ve ardından içerik, Fransa'daki çalışmalara göre (Bertrand, 1985; Bachelard 1996) ise öncelikle içerik ve ardından yöntemdir.

İnceleme nesnesi olan Melih Cevdet Anday'ın *Aylaklar* adlı romanı; iki bölüm ve dokuz alt bölümden oluşur ve tüm bölümlerde uzamlar öne çıkar: konak ve apartman dairesi. Anlatının birinci bölümü konakta (Şükrü Paşa Konağı) geçerken ikinci bölümü, apartman dairesinde geçer. Uzam ölçüt alındığında anlatıda iki temel okuma kesiti elde edilir.

Bir anlatıda uzam konusunda şu genel gözlemler yapılır: Uzam; yalnızca dekor ya da içinde bulunulan fiziki çevre olmanın ötesinde açık ve kapalı simgesel anlamlar taşıyabilir. Uzamsal alan; insanlar, insanlar arası ilişkiler, ideoloji, psikoloji, sosyoloji, kültür, tarih, zaman vb. pek çok etmene göre çeşitlenebilir; bunlar aracılığıyla uzama yeni yeni anlamlar yüklenebilir. Böyle bir yaklaşıma koşut olarak yüzeysel düzlemde Şükrü Paşa Konağı'nın uzamsal değerinin karmaşık bir görünüm sunduğu ve bu karmaşıklığın bir dizi yananlama bağlı olarak ortaya çıktığı ileri sürülebilir. Anlatıdaki söz konusu uzamların farklı anlamlar içerdiğini bildiren ilk ipuçlarını sözlüksel bir okumayla bulmak olasıdır. Gerçekten de "konak" sözlükbirimi bir sözlük aracılığıyla (Akalin, 2011, s. 1470) şu şekilde okunabilir: 1. Büyük ve gösterişli ev, 2. Vali, kaymakam gibi yüksek dereceli devlet görevlilerinin resmî konutu, 3. Konakçı, 4. Araba veya hayvanla bir günde alınan yol, 5. Yolculukta geceyi geçirmek için inilen, konaklanan yer. Bu ham anlamların (töze karşılık gelir) bir anlatıdaki kullanımı (biçime karşılık gelir) doğal olarak farklılık gösterir. Dolayısıyla yalın bir nesneyken söylemsel düzlemde betiselleşen her terim (burada konak), metin bağlamında yerleşik anlamlarından ayrı anlamsal değerler yüklenebilir. Konak; bağlam yoluyla yalın bir sözlükbirimsel öge olmanın ötesine geçerek metin içinde bir anlambirime dönüşür, ayrı bir işlev yüklenir. Yeni bir bağlamdaki anlamı, anlamsal yükü kavramanın en etkili yolu; uzamsal ögenin anlambirimsel çözümlemesinin (İng. *semic analysis*)¹ yapılmasıdır. Bu amaçla birinci bölümün uzamı olan konağın anlamyükü -anlambirimsel çözümlemesini de içerir- önce anlatsal yapıda, ardından söylemsel yapıda ve en sonunda temel yapıda göstergebilimsel çözümlemeyle ortaya konacaktır.

Uzam (İng. *space*), "neresi?" soruyla ilgilidir. "Nerede?" sorusunun yanıtı, anlatının uzamını verir. Öznenin, nesnenin, olayların vb. şeylerin bulunduğu/olduğu yer uzamdır. Konak, uzamsal bir nesnedir. Bu nesne, Greimas ve Courtés'in de belirttiği üzere (1982, s. 305) yapılanmış bir nesnedir. Uzamsal nesnenin yapılanması, anlatsal işlevler yanında ona anlatı bağlamında yüklenen anlamlarla gerçekleşir. Buna uzamın anlamyükü (İng. *semanticism*) denmektedir. Anlamyükü; bir biçimbirimin ya da bir sözcenin, çözümleme öncesindeki yüklendiği anlam (Greimas vd. 1982, s. 271) veya anlamlardır. Bu çalışmada *Aylaklar* anlatısında uzamın anlamyükü, göstergebilim ve anlambilimin sunduğu tekniklerde okunmuştur. Uzamın hangi anlamları taşıdığı, anlamyükünün ve değerinin ne olduğu, anlatsal düzeydeki işlevsel konumu göstergebilimsel bir çözümlemeyle ortaya konmuştur. Bu yolla göstergebilimsel çözümleme basamakları izlenmiştir. Uzamın öncelikle anlatsal düzeydeki eyleyensel konumu ve işlevi

¹ *Semic analysis* (İng.), *analyse sémique* (Fr.): Bu terimleri, "anlam çözümlemesi" ya da "anlambirimsel çözümleme" (Günay vd. 2020, s. 17) olarak çeviren kaynaklar da vardır. Ancak bu çalışmada Berke Vardar (2007, s. 20), Mehmet Rifat (Rifat vd. 2021, s. 84) gibi "anlambirimsel çözümlemesi" karşılığı kullanılacaktır.

belirlenmiştir. Ardından söylemsel yapıya geçilerek uzamın hangi betilerle somutlaştırıldığına saptaması yapılmış, bu betilerin ne gibi izlekler ürettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Anlatı kişileri için uzamın değeri ve kazandığı anlamlar belirtilmiştir. Temel yapıda ise anlambirincikler kullanılarak uzamın anlam eksenini ve anlamyükü ortaya konmuştur.

1. KURAMSAL ART ALAN

Kuramsal art alanı göstergebilim oluşturmaktadır. Göstergebilim; göstergeler üzerine dizgesel düşünceler ve yaklaşımlar ürettiği için bir kuram, inceleme nesnesine çözümleyici teknikler uyguladığı için bir yöntemdir. "Gösterge" ve "bilim" sözcüklerinin bileşkesinden daha fazla anlam taşıyan göstergebilim; yalnızca göstergelerin bilgisine çalışmaz, karmaşık bir biçimde göstergelerin gerek kendi aralarında gerek oluşturdukları yapıyla olan ilişkilerine de çalışır. Metinler karmaşık birer gösterge yapıları olduğuna göre göstergebilimle dizgesel olarak çözümlenebilir.

Bu çalışmada uygulaması yapılan göstergebilimsel çözümleme yörüngesine göre bir metin, biçimden içeriğe doğru inen üç yapıda incelenmektedir: anlatsal yapı → söylemsel yapı → temel yapı.

1.1. Anlatsal Yapı

Metinsel yapıda bir durumun dönüşerek yeni bir duruma geçmesine "anlatı" denmektedir. Her anlatı, anlatı sözcükleri arasındaki dönüşümlerle ilerlemektedir. İki tür anlatı sözcüğü vardır: durum sözcüğü, edim sözcüğü. Durum sözcükleri, öznenin nesneyle olan ilişkisini belirtir. Özne, nesneyle iki tür ilişki içinde olabilir: Özne ya nesnesine sahiptir ya da değildir. Öznenin nesnesine sahip olmasına "bağlaşım" (İng. *conjunction*) adı verilir. Bağlaşım ilişkisi, şu şekilde gösterilir: (Ö \wedge N). Öznenin nesnesine sahip olmamasına "ayrışım" (İng. *disjunction*) denir. Ayrışım ilişkisi ise şu şekilde gösterilir: (Ö \vee N).

Durum₁ → edim₁ → durum₂ → edim₂ → durum₃ ... dönüşümüyle ilerleyen anlatsal yapı, bir anlatı izlencesi (Aİ) oluşturur. İki tür anlatı izlencesi vardır: küçük anlatı izlencesi, temel anlatı izlencesi. Küçük anlatı izlencesi, bir durumun yeni bir duruma evrilmesidir. Temel anlatı izlencesi ise bir gösterge dizgesi içinde başlangıçtaki durumun sonuç durumuna dönüşmesiyle oluşur (Rifat, 2018, s. 40). Temel anlatı izlencesinin, anlatının asıl durum ve dönüşümünü sunduğu söylenebilir.

Anlatılar, anlatıları oluşturan anlatı izlenceleri doğal olarak kişi ve şeyleri barındırır. Kişi ve şeyler (insan dışı her şey), işlevsel olarak anlatıda görev üstlenir. Üstlendikleri görev gereği kişi ve şeyler, özne olabilecekleri gibi özneyle herhangi bir biçimde ilişki kuran özne dışında bir konumda da olabilir. Adı ve üstlendiği görev, her ne olursa olsun, işlevsel olarak bir görevi olan kişi ve/veya şeye göstergebilimin terimiyle "eyleyen" (İng. *actant*) adı verilmektedir.

Eyleyenler, anlatı kişilerinin işlevsel yönden ele alınmasıdır. Rus Biçimbilimci Vladimir Propp'tan (2018) esinlenilerek oluşturulan ve Lucien Tesnière (1959) tarafından ilk defa adı anılan bu terim (Greimas vd. 1982, s. 5; Mel'çuk, 2004, s. 2), Greimas'ın anlatsal göstergebilime eklemesi ve modelleştirmesiyle (eyleyenler modeli) göstergebilimin yapı çözümlemelerinde vazgeçilmez bir konuma gelmiştir. Anlatsal yapı çözümlemelerinde eyleyen terimi fazlasıyla kullanışlı bir

konumdadır. Greimas, *Yapısal Anlambilim*'de (1983) eyleyenleri üç karşıtlıkla ele alır: birinci karşıtlık gönderen (İng. *sender*) kt.² gönderilen (İng. *receiver*), ikinci karşıtlık özne (İng. *subject*) kt. nesne (İng. *object*) ve üçüncü karşıtlık yardımcıdan (İng. *helper*) kt. karşıgelen (İng. *opponent*).

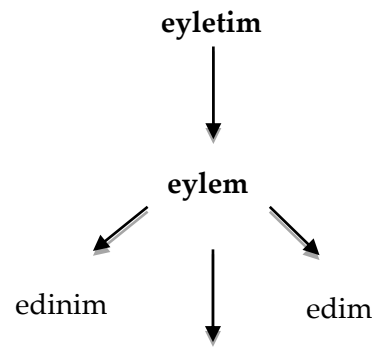
Her anlatıda en az dört eyleyen bulunmak zorundadır: öncelikle bir özne, eylemin (burada arayış, İng. *quest*) başlaması için bir gönderen, öznenin arayışına çıkacağı nesne ve son olarak öznenin nesneyle olan istendik ilişkisini sağlamasından yarar gören gönderilen. Yardımeden ve karşıgelen ise duruma bağlı olarak ortaya çıkabilir ya da çıkmayabilir. Yardımeden, öznenin nesnesiyle olan istendik ilişkisinin kurulmasında ona yardımcıdan eyleyen; karşıgelen ise öznenin nesnesiyle olan istendik ilişkisinin kurulmasında ona engel olan eyleyendir. Karşıgelen, eğer insan dışı bir varlık ya da etmense buna "engelleyci"; karşıgelen eğer insansa buna "karşıözne" denir.

Eyleyenlerin kendi aralarında kurdukları ilişki, bir yapı ortaya koyar. Bu yapı, Greimas'ın ortaya attığı "eyleyenler modeli" (İng. *actantial model*) ile biçimsel olarak çözümlenebilir:

Gönderen			Gönderilen
	Özne	Nesne	
Yardımeden			Karşıgelen

1. Tablo: Dörtgen Biçiminde Sunulan Eyleyenler Modeli (Hébert, 2020, s. 82)

Özne, nesnesiyle olan ilişkisini (ayrışım ya da bağlaşım) değiştirmek adına bir arayışa çıkar. Kuralsal anlatı şeması (İng. *canonical narrative schema*), öznenin geçtiği aşamaları betimler. Bu aşamalar, aşağıdaki çizge üzerinde gösterilebilir:

2. Tablo: yaptırım atı Şeması

Kuralsal anlatı şemasının temel olarak üç basamağı vardır. Bunlar sırasıyla eyletim, eylem ve yaptırımdır. Eyletim (İng. *manipulation*), öznenin nesnesiyle olan ilişkisinin değişmesi için gönderenin, özneyi arayışa çıkması için zorunda bırakması (İng. *having-to-do*) ve/veya ikna etmesiyle öznenin bu eylemi gerçekleştirmeyi istemesidir (İng. *wanting-to-do*). Gönderen, bir insan olabileceği gibi insan dışı bir varlık ya da etmen de olabilir. Öznenin, gönderenin istediği arayışa çıkması "eylem"e (İng. *action*) geçmek demektir. Eyleme geçmek üzere olan özne, eylemi

² kt. : karşıtlık

başarabilmesi için kipliklerini³ (İng. *modality*) sorgular. Bu kiplikler, yapmayı bilmek (İng. *knowing-how-to-do*) ve yapabilmektir (İng. *being-able-to-do*). Özne, eğer kiplikler açısından tam ise, bir başka deyişle arayışını nasıl yapabileceğini biliyor ve bu arayışı tamamlayabilecek niteliğe sahipse edimi (İng. *performance*) gerçekleştirir. Ancak özne, eğer kiplikler açısından tam değilse edimi gerçekleştirme başarısızlıkla sonuçlanabilir. Bu nedenle özne; genellikle kipliklerinde eksiklik varsa tamamlamaya çalışır, edimi gerçekleştirmeden önce gerekli olan kiplikleri edinir (edinim, İng. *competence*) ve ardından edimini gerçekleştirir. Öznenin kiplikleri tam olsa bile eylemi her zaman başarıyla sonuçlanacaktır, diye kesin bir kural yoktur. Bu noktada karşigelenin (engelleyici ya da karşı özne) gücünü vurgulamak, bir eylemin sonuca giden basamaklarında onun etkisini dikkate almak gerekir. Özne, eğer varsa karşigelene rağmen eylemini başarıyla tamamlarsa kuralsal anlatı şemasının son basamağına geçer: yaptırım. Yaptırım, her ne kadar olumsuz bir anlam taşıyor gibi görünse de bu basamağı ikiye ayırabiliriz: ödül ve ceza. Özne, gönderenin istediği üzere nesnesiyle olan ilişkisini istendik bir biçimde değiştirmişse ödüllendirilir, eğer özne bunu istendik bir biçimde değiştirememişse cezalandırılır. Ödül bir diğer açıdan ceza almamaktır, ceza da ödül almamaktır.

1.2. Söylemsel Yapı

Söylemsel yapı, anlatsal düzeydeki biçimsel düzenlemenin içerikle tamamlandığı ve metnin somutlaştığı yapıdır. Anlatılar; söylemsel yapıyla soyut değerleri ifade eder, onları okura aktarır. Burada eyleyenler; isimlendirilir, betimlenir, önceki yapılarla oranla çok daha somut olarak karşımıza çıkar. Bu somutlaşma ise betilerle (İng. *figure*)⁴ gerçekleşir. Louis Hébert (2020, s. 119), Bronwen Martin & Felizitas Ringham (2000, s. 64) da katıldığı üzere betiler; izleğe karşıt olarak göndergede buldukları varlıkla ilişkisi bakımından dış dünyayla bağlantıda olan, beş duyu organından en az biriyle algılanabilen ve metnin söylemsel boyutta somutlaşmasını sağlayan bir göstergebilim terimidir. Betiler; metin yüzey yapısında işler ve yüzey yapıdaki uzam, zaman, anlatı kişisi ya da nesnelere somutlaşmasında görev üstlenir. Uzamlar her zaman bir betidir, asla izlek değildir. Çünkü uzamlar, dış dünyanın gerçekliğe göndergede bulunur ve her zaman duyumsanabilir.

İzlek (İng. *theme*) ise betiye karşıt olarak beş duyu organından hiçbirisiyle algılanamayan, soyut düzlemdeki kavramlar, duygular, ifadelerdir. İzlekler, ancak betilerle somutlaşabilir. Betilerle ifade edilmeyen izlekler, soyut düzlemde kalmaya devam eder.

Beti ve izlek, göstergebilimin iki karşıt terimidir, anlatıların söylem boyutunda yer alır. Bu iki terim, gösteren/gösterilen ya da anlatım/içerik terimleriyle benzeştirilebilir. Beti, izleği ifade ettiği için gösteren ya da anlatım; izlek ise beti tarafından ifade edilen olduğu için gösterilen ya da içerik olarak kabul edilebilir. Ancak her gösteren ve anlatım beti, her gösterilen ve içerik de değildir⁵.

³ Kiplikler konusunda daha fazla bilgi için bkz. (Uzdu Yıldız, 2011)

⁴ Bu çalışmada bir göstergebilim terimi olan "figure" (İng.), Türkçeye "beti" olarak aktarılmıştır. Ancak bu terimi, "figür" olarak aktaranların yanı sıra "figür" ve "beti"yi kapsam olarak farklı gören çalışmalar da vardır. Bkz. (Sözen & Tanyeli, 1992, s. 84)

⁵ Söylemsel yapıyla ilgili daha detaylı bir okuma için bkz. (Pulat & Tanyeri, 2021)

Betiler, sözlükbirimsel olarak düz ve yananlarla ortaya çıkabilir. Düzanlamıyla beti olan şey, kullanım sıklığına bakılarak kabul edilen ve sözlükbirimin akla gelen ilk anlamıdır. Ancak yananlam bakımından betilerin hangi anlamları yüklendiği bağlam tarafından belirlenir. Metnin sunduğu bağlam içinde anlamlamayı sağlamak adına sözlükler, sözlükbirimleri açıklamada yetersiz kalacağına göre bu noktada bağlamı da dikkate alan bir bileşen çözümlemesine ya da başka bir ifadeyle anlambirimcik çözümlemesine⁶ gereksinim vardır. Her anlambirim, kendisini oluşturan bileşenlerin/anlambirimciklerin bileşkesidir. Bu anlambirimcikler, çeşitli tipbilimlerle (İng. *typologie*) ortaya çıkabilir: çekirdek anlambirimcikler (İng. *nucleus seme*) ve bağlamsal anlambirimcikler (İng. *contextual seme*). Greimas ve Courtés'in ortaya attığı bu anlambirimcikler (1982, ss. 278-279), değişik adlandırmalarla da anılabilir. François Rastier (2012); çekirdek anlambirimcikler için ayrılmaz anlambirimcikler (İng. *inherent seme*), bağlamsal anlambirimcikler için ilgili anlambirimcikler (İng. *affherent seme*) karşılığını kullanır.

Çekirdek ya da ayrılmaz anlambirimcikler, bir anlambirimi oluşturan ve o anlambirimin düzanlamıyla kopmaz bağıntısal ilişkide olan bileşenlerdir. Söz gelimi, konak anlambiriminin çekirdek anlambirimcikleri, /barınmak/, /uzam/, /yaşanan yer/ vb. bileşenlerdir. Ancak konak, her zaman düzanlamıyla sınırlı kalmaz. Ona bağlamın yüklediği anlamlar da olabilir. Bu durumda bağlamsal anlambirimciklerini incelemek yerinde olacaktır. Örneğin konak; varsıllığın, yoksulluğun, yalnızlığın ya da bir mutsuzluğun simgesi olabilir. Bu durumda varsıllık, yoksulluk, yalnızlık ya da mutsuzluk; konağın bağlamsal ya da ilgili anlambirimciklerini oluşturacaktır. Şunu vurgulamak gerekir: Bir anlatının anlamlamasının daha doğru yapılabilmesi için yerdeşliklerinin izlenmesi gerekir. Nedret Tanyolaç Öztokat'ın da belirttiği üzere (2005, s. 81) bağlamsal anlambirimciklerin yinelenmesi, yerdeşliği (İng. *isotopy*) verir. Yerdeşlikler ise metnin üzerine yapılandığı anlamın temel dayanaklarıdır.

Her beti ve izlek, olumlu ya da olumsuz, daha teknik bir ifadeyle belirtilirse esenlikli ya da esenliksiz değerlerle kuşatılır. Bu değerlere duygulanımsal değer (İng. *thymic value*) ya da değerbilimsel değer (İng. *axiological value*); betilerin ve izleklerin duygulanımsal/değerbilimsel değerlendirmesine ise duygulanımsal/değerbilimsel çözümleme⁷ adı verilir. Değerbilimsel çözümleme, kendi içinde birer izlek olan ancak işteş ilişkileri bağlamında değerbilimsel çözümleme kategorisine giren esenlikli (İng. *euphoria*) ve esenliksiz (İng. *dysphoria*) izleklerinden oluşur. Esenlikli olma olumlu, hoşça giden, mutluluk veren, güzel vb. durumlara; esenliksiz olma ise olumsuz, üzüntü veren, öfkeliendiren, gerilim oluşturan, kötü vb. durumlara atıfta bulunur. Değerbilimsel değerlendirme için birtakım öğelere gereksinim duyulur. Louis Hébert, bu öğeleri şöyle sıralar: değerlendiren özne, değerlendirilen nesne, nesneye atfedilen duygulanımsal değer (esenlikli, esenliksiz vb.), değer yoğunluğu (düşük, orta, yüksek vb.), değerlendirme zamanı ve duygulanımsal öğeleri etkileyebilecek dönüşümler (2020, s. 127). Bu altı öğe temel alınarak

⁶ Daha fazla bilgi için bkz. (Filizok, 2001)

⁷ Greimas & Courtés (1982, s. 21) değerbilimsel çözümleme (İng. *axiological analysis*) terimini kullanır. Ancak bu terimin felsefede de kullanılması ve bu ortak kullanımın anlam belirsizliğine yol açma endişesinden dolayı Louis Hébert, duygulanımsal çözümleme (İng. *thymic analysis*) kullanımını tercih eder: "For our part, we will speak in terms of thymic analysis rather than axiological analysis, firstly, to avoid possible confusion with axiology as a branch of philosophy, and secondly, to indicate clearly that it is based on the thymic category." (2020, s. 127)

anlatıların söylemsel yapısındaki bileşenler, duygulanımsal/değerbilimsel değerlendirme kapsamına alınabilir.

Değerbilimsel öge, bağımlı bir terimdir ve tek başına var olamaz. İzleklerin betilerle somutlaşabilmesi gibi değerbilimsel ögelerin de var olabilmesi, izleklere ve betilere bağlıdır. Eğer bir beti ya da izlektan söz edilmiyorsa bu durumda değerbilimsel değerlerden de söz edilemez.

1.3. Temel Yapı

Anlatılar, özünde çok yalın yapılardan oluşur. Yüzeysel yapıya doğru ilerleyip sözdizimsel eklemelerle geliştikçe anlatıların bu yalın yapısı kaybolur. Böylece anlatılar, görünüşte karmaşık bir durum alır. Anlatıların oldukça yalın bir yapıda olduğu, oluşum aşamasının ilk evresi temel yapıdır. Anlamlandırmanın üretici yörüngesinin ilk basamağıdır. Temel yapı, bir “ab quo”dur yani anlamın devingen süreci olan anlamlandırmanın başladığı yerdir. Bu, Hjelmslev'i (1969) izleyerek içeriğin tözünün doğduğu, Greimas'ın deyişiyle (1987, s. 65) anlamsal tözün ilk eklemelerini aldığı ve kendisini gösteren bir biçim olarak oluşturduğu yapıdır. “Bir öyküyü bir romanı derin yapısında barındırdığı anlamlarla yeniden anlamlandırma çoğunlukla karşıtlıklar temeline kurulmuş anlam ilişkisine ulaşmakla mümkündür. Bu nedenle okuyucuların anlatıdaki her unsuru işlevsel bir birim olarak görmeleri gerekir. Göstergebilimin derin yapıda okuyuculara sunduğu bakış açısı da aslında bunu görebilmelerini sağlamaktır” (Uzdu Yıldız, 2021, s. 13).

Saussurecü gelenek, anlamın karşıtlıklardan oluştuğu (durağan); Hjelmslevci gelenek ise anlamın, karşıtlıklara ek olarak ilişkilerle oluştuğu (devingen) önermesinde bulunur. Durağanlık ve devingenlik içinde oluşan anlamın, iki bileşenin bileşkesinden ürettiği söylenebilir: anlamsal bileşen ve sözdizimsel bileşen. Bu bileşenlerin çözümlemesi, temel yapının da çözümlemesidir. Greimas ve Rastier, anlatıların temel yapısını, başka bir deyişle mantıksal-anlamsal yapıları çözümlmek için “göstergebilimsel dörtgen” tekniğini ortaya atmıştır. Paris Göstergebilim Okulu'nun en çok bilinen tekniklerinden göstergebilimsel dörtgen üzerinde çeşitli anlamsal karşıtlıklar kurularak bu anlamsal karşıtlıkların dönüşümleri, ilişkileri vb. sözdizimsel işlemleri izlenebilir ve böylece “ab quo”nun yapısı ortaya çıkarılabilir.

Göstergebilimsel dörtgen; kavramların, göstergebilimin ifadesiyle terimlerin, bağıntılarını izler ve çözümlerken bir yandan da bunun görsel yenisunumunu yapan önemli bir tekniktir. Boş bir göstergebilimsel dörtgen, şu biçimde gösterilebilir:

3. Tablo: Göstergebilimsel Dörtgen⁸ [L. Hébert'ten (2020) uyarlanmıştır.]

Yapının üç kurucu ögesini (terimler, ilişkiler ve işlemler) dörtgen üzerinde görmek olasıdır. Dörtgenin asıl kurucu ögeleri ve asıl karşıtlığı A ve B terimleridir. Diğer terimler ve ilişkiler, bu başlangıç terimleri üzerine uygulanan işlemlerle ortaya çıkar.

Söylemsel yapıda ortaya konan anlambirimcikler ve tabii bu anlambirimciklerden yinelenenler yani yerdeşlikler, göstergebilimsel dörtgene yerleştirilerek anlatının temel anlamlaması yapılır ve sözdizimsel dönüşümleri izlenir. Yerdeşliklerin birbirine karşıt ya da birbirini tamamlamasıyla ortaya çıkan anlambirimin suduğu ortak özellik olan anlamsal eksene (Eziler Kıran vb. 2011, s. 385) göstergebilimsel dörtgen üzerindeki karşıtlık, çelişiklik ve içermeye ilişkisiyle ulaşılabilir. Böylece anlatının temel anlam eksenini de saptanabilir.

2. YÖNTEM

Çalışmamızda nitel yöntem ve göstergebilim kullanılmıştır. Göstergebilim, yazın başta olmak üzere her türlü anlamlama yapısı üzerine çalışan bir kuram ve yöntemdir. Bu çalışmada göstergebilim, üç aşamada uygulanmıştır: anlatsal yapı, söylemsel yapı ve temel yapı.

Sürdürmekte olduğumuz *Melih Cevdet Anday'ın Romanlarının Göstergebilimsel Çözümlemesi*⁹ adlı doktora tezimizden üretilmiş makale yazma gerekliliği ve buna ek olarak bu romandaki uzamın Melih Cevdet Anday'ın diğer anlatılarına göre daha çok ön plana çıkmasından dolayı çözümleme nesnesi olarak *Aylaklar* anlatısı seçilmiştir. Dolayısıyla amaçlı örneklem kullanılmıştır.

Anlatının yalnızca birinci bölümündeki uzamla sınırlandırılan ve anlatı kişilerinden Leman Hanım'a göre konağın anlamyükünün araştırıldığı bu çalışmada şu sorulara yanıt aranmaktadır: Uzamın (konak); anlatsal yapıda işlevsel konumu nedir, öznelerle ilişkisi nasıldır? Söylemsel yapıda uzamı betiselleştiren ifadeler nelerdir? Bu betiler, uzama hangi izlekleri yüklemiştir? Uzamın değerbilimsel görünüşü nedir? Son olarak uzamın göstergebilimsel dörtgen üzerindeki anlam ilişkileri ağı nedir? Uzam, hangi anlam eksenleri üzerine yapılanmıştır?

Çözümlemenin gerçekleştirilmesi ve yukarıda yer verilen soruların yanıtlanması için anlatı, uzam bağlamında okunmuş ve çözümleme öncesi anlatıda geçen uzamla bir biçimde ilgili olan tüm sözbirimler (İng. *lexia*) not edilmiştir. Ancak bu sözbirimlerin tamamının çalışmada verilmesi, makalenin sınırlarını aşacağından sözbirimlerin makalede yer almaması tercih edilmiştir. Ancak gerekli durumlarda anlatının ilgili sayfalarına parantez içinde yalnızca sayfa numarası verilerek atıflar yapılmıştır. Tekrardan kaçınmak için *Aylaklar* romanının yazarı ve tarihi metin içi atıflarda gösterilmemiştir.

3. BULGULAR

Soylu ve varlıklı bir aileden gelen Leman Hanım, babası Şükrü Paşa'dan kalan konağın tek sahibidir. Kocasını Davut Bey, kızları Pakize ve Mürşide ile konakta yaşamlarını sürdüren bu çekirdek aile; zaman içinde akrabaların ve aile dostlarının da katılmasıyla genişler. Daima bir

⁸ Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. Hébert, 2020, s. 40-51

⁹ Yazar: Kaan Tanyeri (Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Programı), Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali Pulat

otorite kurma ve güçlü olma kaygısında olan Leman Hanım; konağı geçmişine yakışır, varsıllık içinde yaşatmak için önü alınamaz hızda ve miktarda harcamalar yapar. Bu rahatlık ve bolluk içinde yaşayan konaktaki hiç kimse de çalışıp hayatını kazanmayı gerekli görmez. Tek yaptıkları konakta yaşayıp zevk içinde yaşamaktır. Bu yaşam, romanın da adında geçtiği üzere aylıklıdır. Ancak üretim yerine sürekli tüketimin baş gösterdiği Şükrü Paşa Konağı, gün geçtikçe maddi gücünü kaybeder (s. 25, 50). Borçlar ödenemez duruma gelir ve bir gün, icra yoluyla konağa el konularak konak halkı kapı dışarı ediliverir (ss. 157-160).

Aylıklar, iki bölümden oluşur. İki bölümde iki ayrı uzamdan söz edilebilir. Birinci bölümün uzamı, Şükrü Paşa Konağı olarak da anılan konak; ikinci bölümün uzamı ise apartman dairesidir. Birinci bölüm, konak yaşamıyla başlar ve Leman Hanım'la birlikte ev halkının konaktan ayrılmasıyla sonlanır. Bu başlangıç ve sonuç, durumlar arasındaki uzamsal dönüşüm yönüyle temel anlatı izlencesi kabul edilebilir:

	Durum ₁	Edim ₁	Durum ₂
Temel Anlatı İzlencesi	Konak	Konağın İcra Edilmesi	Konak değil

4. Tablo: *Temel Anlatı İzlencesi*

3.1. Anlatısal Yapı Çözümlemesi

Temel anlatı izlencesi çerçevesinde konak, çeşitli işlevler ve eyleyensel konumlarla ortaya çıkar. Bir yönüyle nesne ve bir yönüyle yardımcıden konumundaki konak, öznelere göre değişik anlamlar yüklense de herkes için, sözlükbirimsel anlamında da olduğu üzere, ilk olarak barınmayı sağlayan bir uzamsal nesnedir. Bu durum Leman Hanım (Ö₁)¹⁰ için de geçerlidir. Ö₁ konakta yaşamını sürdürebilmek için barınmak zorundadır:

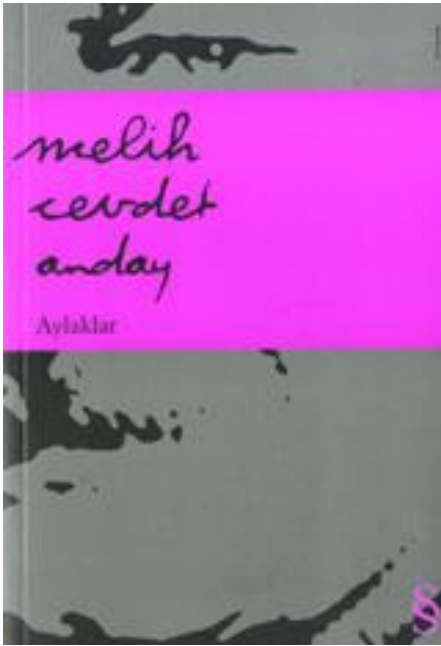
Gönderen duygular (yaşama dürtüsü)			Gönderilen Ö ₁
	Özne Ö ₁	Nesne konakta yaşamak	
Yardımeden kiplikler konak			Karşıgelen -

5. Tablo: *Eyleyenler Modeli*

Ö₁ anlatı izlencesinin başında barınmasını gerçekleştirebilir bir durumdadır çünkü konağın sahibidir. Özne, nesnesiyle "bağlaşım" ilişkisi içindedir (Ö₁ \wedge N). Bu başlangıç durumundan itibaren Ö₁'in yapması gereken, nesnesiyle olan bu bağlaşım ilişkisini hayatta kalmak için kesintisiz

¹⁰ Leman Hanım, çözümlemenin bu aşamasında "Ö₁" olarak anılacaktır.

bir biçimde sürdürmesidir. Başka bir deyişle Ö₁ uzamını korumakla görevlidir. Bu görev ise Ö₁'in arayışıdır.

İnsan beyni, her koşulda yaşamda kalma mücadelesi verir. Bu nedenle korkular, endişeler, refleksler geliştirir. Yaşamdaki eylemlerimizin pek çoğu böylesi bir içsel gerekçeden kaynaklanabilir. Yaşamda kalma mücadelelerinden biri barınma olduğundan tüm insanlar, yaşamlarını sağlıklı bir biçimde sürdürebilmek amacıyla bir evde yaşarlar. *Aylaklar* anlatısında da konakta yaşayan diğer insanlar (Ö₂)¹¹ da doğal olarak hayatta kalmak isterler. Ö₁, hayatta kalmak adına konakta yaşamasının yanı sıra diğer öznelerin de hayatta kalmaları adına konakta yaşamlarına olanak verir. Öyle ki *Aylaklar* anlatısında aileden olmayan kişiler de aileyle birlikte konaktadır. Burada ekonomik sorunlar temelinde “barınma sorunu” göze çarpar (s. 28). Söz gelimi Davut Bey’in eski dostlarından Dünder Bey, Galip Bey’in kuzeni Nesime,

Muammer’in yakın arkadaşı Şükrü vb. kişiler, parasızlık ve kalacak yer problemlerinden dolayı aileden olmamalarına karşın konakta yaşamaya başlarlar: “*Dünder Bey oldum bittim parasızdı. Nesime, sevgilisinden ayrıldıktan sonra gidecek bir yeri olmadığı için, konağın damadı olan dayısı Galip Bey’in yanına sığınmıştı.*” (s. 28).

Tüm anlatı kişileri birer öznedir. Bu öznelerin her birinin konakta yaşayarak yaşamda kalma çabası olduğu için bu özneler, işlevsellik yönüyle tek bir özneye indirgenebilir. Dolayısıyla anlatı uzamının öznelerini yaşamsal gereksinimleri doğrultusunda özünde tek bir özne (Ö₂) gibi düşünmek yanlış olmayacaktır. Ö₁, evin diğer sakinlerini yani Ö₂'yi yaşatmak ister. Bunu da konağı bu kişilere açarak yapar:

Gönderen duygular (yaşatma dürtüsü)			Gönderilen Ö ₁
	Özne Ö ₁	Nesne Ö ₂ 'nin barınması	
Yardımeden kiplikler konak			Karşıgelen -

6. Tablo: Eyleyenler Modeli

Ö₁'in bu anlatı izlencesi sonucunda Ö₂ de barınma gereksinimi karşılar. Ancak bu izlencede Ö₂, Ö₁'in nesnesidir. Bu nesne, Ö₁ istediği sürece konakta barınabilir. Çünkü konağın sahibi Ö₁'dir

¹¹ Konakta yaşayan diğer anlatı kişileri, çözümlemenin bu aşamasında “Ö₂” olarak anılacaktır.

ve güç ondadır (s. 10, 140). Sonuç olarak her iki özne türü de uzamsal nesnesine sahiptir. Ö₁ odağından gözlemlenen bu çözümlemede Ö₁'in amacına ulaşmasında geçtiği aşamalar vardır.

Kuralsal anlatı şemasına göre Ö₁ hem kendisinin hem de Ö₂'nin barınabilmesi için bir sözleşme yapmıştır (eyletim). Bu sözleşme, Ö₁'in kendisine ait duygu ve dürtüleriyle yapılmıştır. Buna göre Ö₁ barınmalı ve diğerlerinin barınmasını sağlamalıdır. Dolayısıyla gönderenden gelen böyle bir isteği kabul eden (/yapmak istemek/) hatta bir noktada vicdani boyutta böyle bir isteği yerine getirmek zorunda olan (/yapmak zorunda olmak/) Ö₁ bir arayışa çıkar. Bu arayış, yaşam kt. ölüm bağlamında gerçekleşen ve olumlu sonuçlanması gereken bir arayıştır. Çünkü yaşamı daha sağlıklı bir biçimde sürdürebilmek için barınmak, vazgeçilmez bir gereksinimdir. Bu bilinçte olan Ö₁ eylem sürecinde gerekli kipliklere sahiptir (edinim aşaması). Ö₁ nasıl hayatta kalacağını, nasıl hayatta kalacaklarını bilir (/yapmayı bilmek/) ve hayatta kalmayı becerebilecek yeterliliktedir (/yapabilmek/). Kiplik donanımı tam olan Ö₁ en büyük yardımedeni ise sahibi bulunduğu konaktır. Kipliklerinden ve uzamından güç alan Ö₁ eyleme başlar (edim aşaması). Başlangıçtaki anlatı izlencesine göre bunda başarıya da ulaşır (yaptırım aşaması). Anlatı izlencesini olumlu olarak tamamlayan Ö₁'in ödülü ise yaşamını sürdürmesi, yaşamsal gereksinimlerini katbekat karşılaması ve belki de daha da ötesi uzam bağlamında iktidarını güçlendirmesidir.

Başlangıç durumuna göre öznelerin nesnesiyle olan ilişkisi, şöyle gösterilebilir:

Durum	(Ö ₁ ∧ N ∧ Ö ₂)	→	(Ö ₁ ∧ N ∧ Ö ₂)
	var olan durum		amaçlanan durum

7. Tablo: *Durum Sözceleri*

Ö₁ için uzamın yüklendiği bir başka işlev ise Şükrü Paşa'dan gelen varsılığın, soyluluğun ve iktidarın sürdürülmesini sağlamasıdır. Ö₁ uzamı bu bağlamda biçimlendirir ve sözü edilen göstergelerin sağlanabilmesi için uzamdan yararlanır:

Gönderen duygular	Özne Ö ₁	Nesne varsılığın, soyluluğun ve iktidarın sürdürülmesi	Gönderilen Ö ₁
Yardımeden kiplikler konak			Karşıgelen -

8. Tablo: *Eyleyenler Modeli*

Ö₁ babası Şükrü Paşa tarafından varsıllığı, soyluluğu ve iktidarı miras olarak almış bir eyleyendir. Varsıllığını ev halkıyla paylaşan Ö₁'in amacının önünde sonunda iktidarını korumak ve güçlendirmek olduğu söylenebilir:

“Melahat’ın “küçükhanım” demesine bile razı olmamış, bir an önce kodamanlaşmak için ‘hanımefendi’ demesini istemişti. Leman Hanım da buna kızılıyordu. Köşkte bir tek hanımefendi vardı, o da kendisi idi. Gelin ‘hanımefendiliği’ onunla paylaşmaya kalkarsa, Leman Hanım’ın bunca yıllık savaşı boşa gitmiş olacaktı. O ölünceye kadar Şükrü Paşa Konağı’nın direği başkası olamazdı.” (s. 140)

Ö₁'in değer açısından diğerlerine göre öncelendiği nesne muktedir olmaktır (değer nesne, N_d). Ö₁, N_d ile bağlaşım ilişkisi içindedir ve bu ilişkisini korumak ister:

Durum	(Ö ₁ ∧ N)	→	(Ö ₁ ∧ N)
	var olan durum		amaçlanan durum

9. Tablo: Durum Sözlere

Ö₁ amaçlanan duruma ulaşmak için birtakım aşamalardan geçer. Birinci aşama, Ö₁'in gönderen konumundaki duygularıyla yaptığı sözleşmedir (eyletim). Bu, içsel bir sözleşmedir. Ö₁'in kendi kendine verdiği bir sözdür. Ö₁ gönderenin isteğini yerine getirmek ister (/yapmak istemek/). Bu sözleşmeden devinimle eyleme geçen Ö₁ kipliklerini denetler. Varsıllığını, soyluluğunu ve iktidarını korumak isteyen Ö₁ bunu yapabilecek yetide (/yapabilmek/) ve bilgide (/yapmayı bilmek/) olduğunu inancındadır. Aslında günden güne eriyen ekonomik gücüne karşın eylemini başarabileceğine inanan Ö₁ bolluk içindeki yaşamın yanı sıra uzamı da araç olarak (yardımeden) kullanır. Konak, Ö₁ için amaçlarına ulaşmada bir yardımcıdır çünkü bu konak, Padişah II. Abdülhamit'in buyurmasıyla inşa edilmiştir (s. 26). İnşasından itibaren soyluluk kazanan bu uzam, Ö₁'in amaçlanan durumu için çok güçlü bir yardımcıdır. Bu desteklerle eylemi gerçekleştiren Ö₁ (edim aşaması) anlatının başlangıcında başarılı olur (yaptırım aşaması).

Dikkat edilirse uzamın Ö₁ için nesne olmasından daha çok yardımeden konumunda olduğu görülür. Yaşamak; yaşatmak; varsıllığın, soyluluğun ve iktidarın sürdürülmesi için uzam (konak) hep aracıdır, yardımedendir. Anlatının başında bu yardımeden (uzam) güçlüdür. Gücünü, önceleri ekonomik yönden iyi durumda olan Ö₁'den alır. Ö₁ de her zaman güçlü bir uzama gereksinim duyar. Dolayısıyla Ö₁ ve uzam arasında sıkı bir ilişki, hatta ilerleyen bölümlerde görüleceği üzere, bir özdeşleşme vardır. Ancak uzamın yardımeden olarak Ö₁'e sağladığı katkılara karşın karşılamanın de anlatıya etkisi üzerinde durulması gereken bir konudur.

Temel anlatı izlencesinde de görüleceği üzere anlatı /konak/ta başlarken /konak değil/le devam eder. Burada bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönüşümde Ö₁ varsıllığını, soyluluğunu ve iktidarını koruyamamış; bu izlencede konak ve kiplik yardımedenleri güçsüz kalmış; aylıklık kapsamındaki tembellik, umursamazlık, hovardalık vb. durumlar Ö₁'in nesnesiyle olan istedik ilişkisini sürdürmesini engellemiştir. Aylıklık, bir karşılamanın güçlü gelmiştir ve bunun sonucunda da Ö₁ konağını (nesne), varsıllığını, görece soyluluğunu ve iktidarını (değer nesne) yitirmiştir. Denebilir ki uzam, Ö₁ için bir noktada yetersiz kalmış; yardımeden ve karşılamanın ekseninin oluşturduğu güç ekseninde aylıklığa yenilmiştir.

3.2. Söylemsel Yapı Çözümlemesi

Anlatının iskeletinin çıkarıldığı anlatısal yapı çözümlemesinin anlamlama boyutunca açıklanmasıyla söylemsel yapı çözümlemesine girilir. Anlatısal yapı çözümlemesinden özetle Ö'ün yani Leman Hanım'ın konağı her şeyden önce barınacak yer (çekirdek anlambirimcik) olarak gördüğü söylenebilir. Hem kendisi hem de Ö için yani konaktaki diğer yaşayanlar için bu uzam, öncelikle barınmayı sağlar. Bu da konağın düzenlamı ortaya koyar. Tabii, barınma ve barınmasını sağlama odağında uzamı ele almak, uzamın yaşam kt. ölüm bağlamında değerlendirilmesine zemin hazırlar.

Bir uzamı barınacak yer olarak kullanmak, insanların hayatta kalma güdülerinden kaynaklanır. Barınamayan insanlar için yaşamın sürdürülmesi zordur. Açlığı ve soğuğu sürekli yaşamak, yaşamsal gereksinimlerini karşılayamamak bir insanın yaşamını tehlikeye atan durumlardır. Bir evde, konakta, köşkte vb. yaşamak; bir yönüyle yaşam kt. ölüm ilişkisinde "yaşam"ı simgeler. Denebilir ki konak yaşamsa konaksız kalmak yaşam değildir ve bu, belki de ölüme kadar varabilecek durumları içeren bir olasılıktır. Leman Hanım, her insan gibi hayatını sağlıklı bir biçimde sürdürmek ister ve bu nedenle konağı kullanır. Konağın sahibi olması gerekçesiyle konakla ilgili kararları alma gücüne de sahiptir. Ö₂ olarak nitelenen diğer anlatı kişileri (Davut Bey, Mürşide, Galip Bey, Muammer, Şükrü Paşa, Nesime, Ayla, Dünder Bey, Melahat) de bu konakta Leman Hanım'ın izniyle kalabilir. Leman Hanım, konakla bir özdeşleşme ilişkisine girdiğinden kendi gibi konağını da koruyan kollayan olarak görür. Ona göre Şükrü Paşa Konağı güçlüdür ve yaşam/ölüm karşıtlığında kendisinden güçsüz gördüklerini yaşatmaya çalışır (s. 79). Bunda da uzun süre başarılı olur. Bunun ödülü de konakta rahatça bir yaşam sürdürmek ve konak üzerindeki iktidarını güçlendirmek olur.

Buraya kadar konak, düzenlamıyla ve çekirdek anlambirimcikleriyle kısaca değerlendirilmiştir. Yaşam/ölüm karşıtlığıyla beraber yananamlar ve bağlamsal anlambirimciklerle anlamsal açıdan donanan konak; anlatının ilerlemesiyle birlikte çok daha farklı izlekler, yananamlar ve anlambirimcikleri de yüklenecektir.

Bu konak, diğer adıyla Şükrü Paşa Konağı, Padişah'ın eczacıbaşlarından olan Ferik Şükrü Paşa'ya bir düğün armağanı olarak yaptırılmıştır. Yapımı aşamasında beğenilmediği için üç kez yıktırılıp yeniden inşa edilen konağın iç süslemesi İtalyan bir sanatçı tarafından yaptırılmış, evin eşyaları da yine İtalya'dan getirilmiştir. Evin ikinci katı ise Padişah'ın bir gün geleceği varsayılarak onun konaklaması adına çok daha özenli bir biçimde hazırlanmıştır. Mirasçısı olarak böyle bir konağın tek sahibi olan Leman Hanım hem soylu aile geçmişi hem de konağın bu soylu hikâyesinden devinimle uzamı yalnızca barınacak bir uzam olarak görmenin ötesine geçmiştir. Ona göre burası; sıradan bir uzam değil, her defasında vurguladığı üzere Ferik Şükrü Paşa Konağı'dır ve bu konağın tek hanımefendisi kendisidir (s. 9, 10, 140). Buradan devinimle Leman Hanım'ın, konağı sözlükbirimsel anlamının ötesinde gördüğü söylenebilir. Leman Hanım, konağı Todorov ve Ducrot'nun en zayıf kodlama olarak değindiği "kişisel kodlama" (1972, s. 325) ile kodlayarak ona birtakım öznel değerler, anlamlar atfeder. Onun için konak varsıllığının, soyluluğunun ve iktidarının da göstergesi olur. Bu nedenle konağı; yalnızca barınmak ve hayatta

kalmak için değil, aynı zamanda sahip olduğu değerlerin de sürdürülmesi için koruyup kollar. Tam da bu nedenle uzamsal nesnesiyle olan bağlaşım ilişkisini her zaman devam ettirmek ister:

Beti	Konak	
	Çekirdek Anlambirimcikler	Bağlamsal Anlambirimcikler
İzlekler	Barınma	Güç
	Barındırma	İktidar
	Temel gereksinim	Varsıllık
	Yaşam	Soyluluk

10. Tablo: *Anlambirimciklerin Tipbilimi*

Çekirdek anlambirimcikler, herhangi bir uzamın özünde var olan ve doğal yolla o anlambirimimin sunduğu anlambirimciklerdir. Sözlükbirimin düzenlamıyla her türlü bağlamdan bağımsız olarak bu anlambirimcikleri elde etmek olasıdır. Ancak metinler, anlatılar kuşkusuz bir bağlam sunar. Görüleceği üzere Leman Hanım'ın uzama yüklediği anlamlar, bağlamsal anlambirimciklerle ortaya konulmaktadır. Uzamın yüklendiği anlamların daha fazla dökümü yapılabilir. Anlambilimin sınıflandırmayla olan ilişkisinden (Riccer, 1989, s. 6) devinimle uzamın boyut bağlamında karşıtlığı kurulabilir. Bu karşıtlığın Leman Hanım için de bir anlamının olduğu düşünülmektedir.

Bir uzam, Greimas'ın anlambirimcikleriyle sınıflandırdığı uzam dizgesine göre boyutsallık/boyutsuzluk (Guiraud, 1999, s. 122) karşıtlığıyla ele alınabilir. Boyutsallık, yataylık ve düşeylik anlambirimciklerine ayrılır. Yataylık ve düşeylik ekseninde incelendiğinde Leman Hanım'ın konağın birinci katında oturduğu görülür. Birinci kat ise tüm anlatı kişilerinin bir araya gelip yemek yediği yerdir yani ev halkının toplanma yeridir: "*Ailenin yemek yediği, bir araya geldiği yer, bu birinci kattaki salondur.*" (s. 25). Çünkü konak gibi Leman Hanım da ev halkını toplayan, bir araya getiren biridir. Robert Liddell'in de uzama ilişkin söylediği gibi zemindeki manzara nadiren tesadüfidir (1947, s. 111). Başka bir deyişle bu buluşmanın, yemek yemenin, oturup hep birlikte sohbet etmenin, eğlenmenin vb. durumların birinci katta olması ve bu katın Leman Hanım'ın katı olması rastlantısal değildir. Güçlü ve otoriter bir kişiliğe sahip (izleksel rol) Leman Hanım'ın bir başka kata çıkıp misafir olmasını beklemek, çok olası değildir. Hatta öyle ki anlatı boyunca Leman Hanım'ın kendi katından diğer katlara geçtiği dahi pek görülmez. Konak dikey ekseninde ele alınırsa birinci katın gücü ve otoriteyi simgelediği söylenebilir.

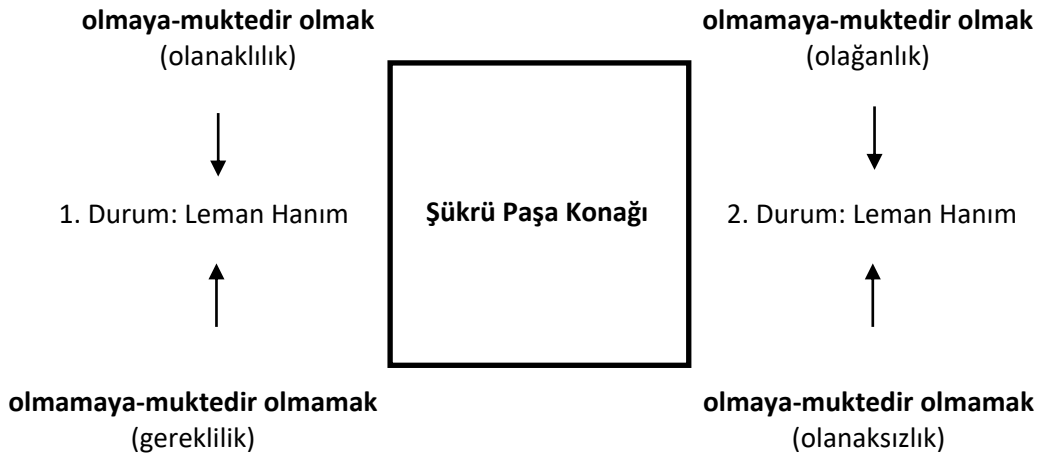
Dikkat edilirse Leman Hanım açısından uzamın sürekli olarak yinelediği anlambirimcikler vardır. Bu anlambirimcikler yukarıdaki anlambirimcikler tablosunda (bkz. 10. Tablo) gösterilmiştir. Yinelemenin, yerdeşliğin anahtar sözcüğü olması (Kıran, 2017, s. 318) ilişkisinden şu söylenebilir: Şükrü Paşa Konağı'nın Leman Hanım özelindeki bağlamsal anlambirimcikleri olan güç, iktidar, varsıllık, soyluluk vb. anlambirimcikler; çeşitli anlatımlar, göstergeler ve betillerle

yinelenildiği için uzamın yerdeşliklerini de oluştururlar. Bu anlambirimcikler, Leman Hanım'ın uzama atfettiği yerdeş öğelerdir.

Değerbilimsel çözümleme için anlatıya hangi görüş açısından odaklanıldığı önemlidir. Anlatıdaki her şey çeşitli kişiler tarafından görülüp değerbilimsel olarak değerlendirilebilir. Sözelimi konağa ilişkin Leman Hanım'ın, diğer anlatı kişilerinin, anlatıcının, dolaylı olarak yazarın ve çözümlemecinin değerbilimsel değerlendirmesi farklı olacaktır. Konak, Leman Hanım'a göre hep esenlikli bir yerdir. Ancak onun kaybedilmesiyle bu esenlikli ortam, esensizliğe evrilir. Anlatıcıya göre konağın eseniksiz bir yer olduğu düşünülür. Anlatıcının konağa ilişkin betimlemeleri, uzamda geçen birtakım ahlaki sorunların üzerinde sıklıkla durması ve bunu dinleyiciye aktarması; özünde uzamın eseniksizliğini göstermektedir. Çözümlemeciye göre ise anlatıcının vurguladığı durumlardan devinimle konak, hiçbir zaman esenlikli bir ortam olmamıştır. O, daima eseniksizliğiyle öne çıkmış; onun yıkılması eseniksizliği daha da şiddetlendirmiştir, denebilir. Özetle Şükrü Paşa Konağı, görüş açısına göre farklı değerbilimsel ifadelerle nitelenebilir.

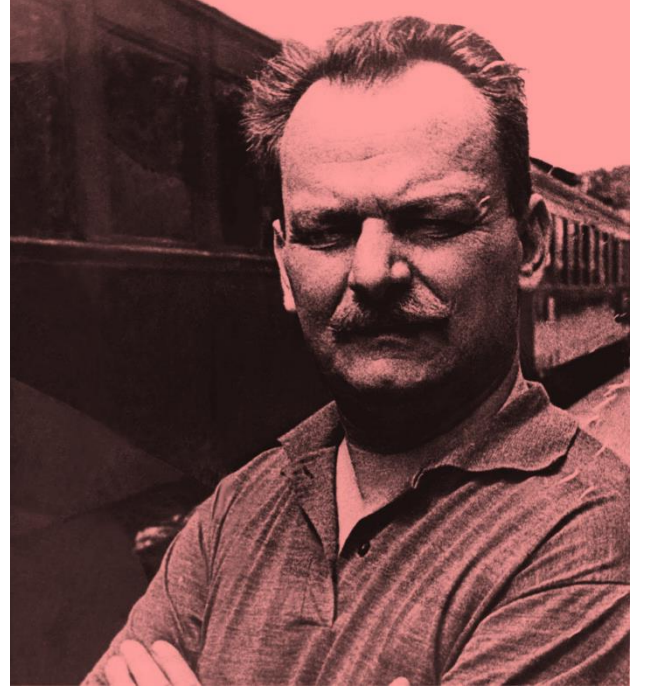
3.3. Temel Yapı Çözümlemesi

Derin yapı, metnin yerdeş öğelerinin anlamlama boyutunda daha derin çözümlenmelerinin yapıldığı bir düzeydir. Bu bölümde metnin en sık yinelenen, metnin anlamlamasını daha doğru sağlayacak öğeler göstergebilimsel dörtgen üzerinde çözümlemeye alınır. Bu çözümleme, görsel olarak yenedensunulurken aynı zamanda yerdeşliklerin kendi aralarındaki ilişki ağları da ortaya konur. Dolayısıyla söylemsel yapı çözümlemesinde saptanan yerdeşlikler yani bağlamsal anlambirimcikler ele alınabilir. Bu anlambirimciklerden varsıllık, iktidar ve soyluluk; /muktedir olmak/ kipliği ile ilişkili olduğundan bu izlekler, bu kiplik altında kabul edilebilir. /Muktedir olmak/ kipliği, dört anlambirimciğin bileşiminden oluşur: /olmaya-muktedir olmak/, /olmamaya-muktedir olmak/, /olmaya-muktedir olmamak/, /olmamaya-muktedir olmamak/ (Günay, 2002, s. 108). Bu anlambirimciklerin göstergebilimsel dörtgendeki görünümü şöyledir:

11. Tablo: Göstergebilimsel Dörtgen

Yukarıdaki göstergebilimsel dörtgen incelenirken anlatsal yapıda ortaya konan anlatı izlencesini ve söylemsel yapıda ortaya konan uzamın bağlamsal anlambirimciklerini yeniden anımsamak gerekir. Çünkü biçimden içeriğe doğru sürdürülen tüm bu çözümleme süreçleri, özünde uzamın çok yalın olan anlamsal bağtımlarını ortaya koymak içindir. Ancak zor olan; bu yalınlığını belli bir dizgesellik içinde betimleyebilmek, ortaya koyabilmektir. Dörtgen üzerindeki “olmak” kipliği, öznenin nesneyle olan ilişkisine atfı yapar. Bu ilişki, iki türlü olabilir: Özne, nesnesiyle ya bağlaşım ya da ayrışım ilişkisi içindedir. Anlatının başında Leman Hanım’ın öznesiyle bağlaşım ilişkisi içinde olduğunu yani öznenin nesnesine sahip

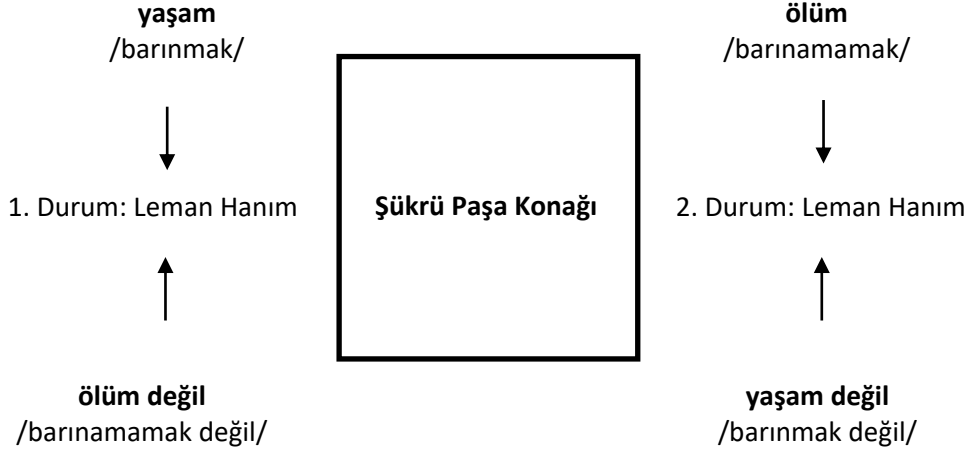
Melih Cevdet Anday

olduğunu anımsamak gerekir. Söz konusu yalın dizgeye göre Leman Hanım, uzam bağlamında çok yalın bir dönüşüm geçirir. Öncelikle varsılığının, soyluluğunun ve iktidarının simgesi gördüğü konağı korumaya muktedirdir. Başka bir deyişle uzamsal nesnesiyle olan bağlaşım (sahip olma) ilişkisini sürdürür ve bu bakımdan Leman Hanım, iki kiplikle nitelenebilir: /olanaklılık/ ve /gereklilik/. Leman Hanım’ın bu bağlaşım ilişkisinin korunması hem olanaklıdır hem de bir açıdan gereklidir. Ancak birinci bölümün sonunda şu görülmektedir: Konak; borçlar yüzünden elden çıkarılmak zorunda kalmış, haczedilmiştir. Bu nedenle bağlaşım ilişkisi, olanaklı ve gerekli olmasına karşın korunamamış; bu ilişki dönüşerek ikinci duruma evrilmiştir. Leman Hanım, artık konağıyla olan ilişkisini sürdürmez ve uzamsal nesnesiyle ayrışım ilişkisine girer. Bu bağlamda Leman Hanım, iki kiplikle nitelenebilir: /olağanlık/ ve /olanaksızlık/. Leman Hanım’ın nesnesiyle (konak) olan ilişkisi değişmiştir. Artık onun uzamı /konak değil/dir. Uzamının /konak/ olmasında başarısız olmuş yani olmaya (konakta) muktedir olamamıştır. Yeni uzamı ise apartman dairesidir yani /konak değil/dir. Yeni uzamının /konak değil/ olmasında Leman Hanım olmamaya (konak değil) muktedir olmuştur.

Varsıllık, soyluluk ve iktidar gibi anlambirimciklerin sunduğu anlam eksenini ise güçtür. Leman Hanım; /güç/lülük anlam ekseninde konağını kodlar, simgeleştirir, ona bu yönde değerler atfeder. Konakla Leman Hanım’ın özdeşleştiği de kabul edilirse konak bir /güç/ün uzamı, bu /güç/ün sahibi de Leman Hanım’ın kendisidir. Dolayısıyla Leman Hanım’ın dönüşümü; yalnızca anlatsal izlencedeki gibi biçimsel olmaz, aynı zamanda anlam eksenini boyutunda da içeriksel dönüşümler yaşadığı görülür.

Düzanlamıyla konağın insanları barındıran yer olduğundan ve konağın çekirdek anlambirimciklerinin barınmak, barındırmak, yaşam vb. kavramlarından oluştuğundan devinimle şu söylenebilir: Bu konak, gücü simgelemenin öncesinde çok temel bir gereksinim kaynağıdır: yaşamak. Evsiz kalmak, yaşam ve ölüm arasında olduğundan hatta ölüme ya da ölüme yakın bir

duruma işaret ettiğinden konağın bu anlam yükü ve anlamsal dönüşümleri yaşam kt. ölüm bağlamında bir kez daha ele alabilir, bu anlamsal bağıntılar göstergebilimsel dörtgen üzerinde gösterilebilir:

12. Tablo: Göstergebilimsel Dörtgen

Yaşam/ölüm karşıtlığında bir anlam da yüklenen Şükrü Paşa Konağı, anlatının başı ve ortasında Leman Hanım'a ve diğer anlatı kişilerine barınma olanağı verdiği için /yaşam/ı sunar. Ancak anlatının ilerleyen bölümlerinde konağın haczedilmesi ve Leman Hanım'ın, kendisini özdeşleştirdiği konaktan ayrılmak zorunda kalması, Leman Hanım'ın uzamla olan simgesel ilişkisi düşünüldüğünde artık bir yaşam değildir. Her ne kadar Muammer'in apartman dairesi, konak halkını sokakta kalmaktan kurtarsa da bu durum, Leman Hanım için bir /yaşam değil/dir. Öyle ki Leman Hanım'ın konaktan ayrıldıktan kısa bir süre sonra felç geçirdiği, sonrasında da konağın yıkıldığı haberini almasıyla beraber öldüğü görülür: "Sonra yaşlı gözlerle, 'Konak yıkıldı artık,' diye kekeledi, 'hiç kimse kurtaramaz onu yıkımdan. Zaten elimizden çıkmıştı. Otur sen, keyfine bak Davut Bey! İlk defa anlamıştı gerçeği anneannem, anlamış ve yıkılmıştı. (...) Ertesi sabah sessiz sedasız öldü. Bizim gerçek konağımız işte şimdi yıkılmıştı.'" (s. 209). Buradan şu çıkarılabilir: Konak ve Leman Hanım, çok sıkı bir anlamsal ve anlatsal ilişki içinde anlatıda var olur. Birinin yıkılması, diğerinin ölümüdür.

SONUÇ

Uzam, yalnızca bir dekor ya da fiziki ortam olmayıp anlatı kişilerinin yükledikleri anlamlarla öznelleşen bir nesneye dönüşebilir. Bu doğrultudaki çalışma, bir uzama yüklenebilecek anlamları göstergebilimin penceresinden saptayıp çözümlemiştir. Buna göre konak, Leman Hanım için öncelikle temel gereksinim nesnesi olarak barınmayı sağlar. Konağın bu yönden düzenlamıyla metnin içinde var olduğu görülür. Ancak uzam; giderek öznelleşir, kişisel değerler ve anlamlarla yüklenen bir nesne konumunu alır. Bu da bir sözlükbirim olarak konağın düzenlamasını aşması, çeşitli yananlamlarla kuşatılmasıdır. Leman Hanım; konağı varsıllığının, soyluluğunun ve iktidarının simgesi olarak kabul eder hatta bu açılardan kendisiyle konağı özdeşleştirir. Özdeşleşme ilişkisi öyle sıkıdır ki konağın haczedilmesi ve elden çıkarılmasıyla Leman Hanım; önce felç geçirir, konağın yıkılmasıyla da ölür. Bu açılardan Leman Hanım'ı çözümlmek, aynı

zamanda uzamı da çözümlenmek olarak yorumlanabilir. Öte yandan konağın anlatı izlencesi boyunca Leman Hanım'ın yardımedeni olduğu görülür. Leman Hanım; iktidarını, varsılığını ve soyluluğunu yani gücünü ortaya koyarken konak hep bir yardımeden işlevini üstlenir. Tüm bu yönlerden konak; Leman Hanım'ın yüceleştirdiği, esenlikli bir uzamdır. Aynı uzam, anlatıcıya ve çözümleneciye göre esenliksiz olarak değerlendirilmektedir.

Bir uzama her anlatı kişinin ayrı ayrı anlamlar yükleyeceği tahmin edilebilir. Bu çalışma, uzamı yalnızca Leman Hanım odağında ele almıştır. Makalenin sınırlarının korunması için diğer anlatı kişilerinin uzama yükledikleri anlamlar, çalışmanın kapsamına alınmamıştır.

Bu çalışmada uzamın; anlatının temel yapısındaki önemi ve anlamın oluşumundaki katkısı gösterilmeye çalışılmıştır. Uzamın rastlantısal ya da işlevsiz olmadığı, aksine bir anlatı kişisiyle karşılaştırılabilecek kadar işlevler üstlendiği görülmüştür. Anlambilim ve göstergebilimin sunduğu tekniklerden yararlanmış; uzamın rastlantısal olmadığı, bir anlatı kişisiyle özdeşleşebildiği ve anlatı kişilerinin öznel değerlerinin simgesi durumuna gelebildiği kanıtlanmıştır.

Melih Cevdet Anday'ın *Aylaklar* anlatısının uzamsal nesne ve anlamyükü ilişkisi bağlamında yapılan bu çalışmanın uzam incelemelerine yeni bir bakış sağlaması beklenmektedir. Anlambilimsel tekniklerin (anlambirimcik çözümlenmesi vb.) göstergebilim çözümlenmelerine katılabileceği önerilmektedir.

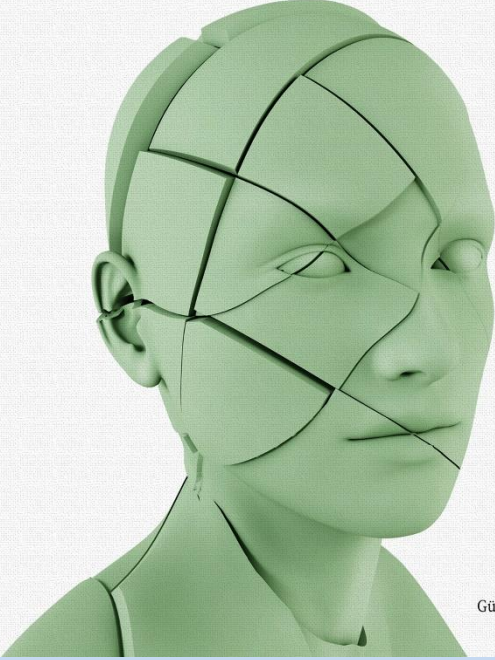
KAYNAKÇA

- Akalın, Şükrü Halûk, vd. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Anday, Melih Cevdet (2018). *Aylaklar*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Bachelard, Gaston (1996). *Mekânın Poetikası*. A. Derman. (Çev.). İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Bertrand, Denis (1985). *L'espace et Le Sense, Germinal d'Émile Zola*. Paris-Amsterdam: Hadès-Benjamins .
- Dere, Mustafa (2014). *Türk Romanında Konak ve Yalı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Dere, Mustafa (2015). "Aylaklar Romanında Aile ve Ev". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 45-61. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16979/177477> adresinden alındı. (erişim 05.12.2021)
- Doğan, Mehmet Can (2012). *Melih Cevdet Anday'ın Romancılığı*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Ducrot, Oswald, & Todorov, Tzevatan. (1972). *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*. Paris: Seuil.
- Esen, Nüket (1989). *Türk Romanında Aile Kurumu*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Eziler Kıran, Ayşe & Kıran, Zeynel (2011). *Yazımsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Greimas, Algirdas-Julien (1983). *Structural Semantics*. D. McDowell, R. Schleifer, & A. Velie (Çev.). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Greimas, Agirdas-Julien (1987). *On Meaning: Selected Writings in Semiotic Theory*. P. J. Collins (Çev.). Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Greimas, Algirdas-Julien, & Courtés, Joseph (1982). *Semiotics and Language: An Analytical Dictionary*. L. Crist, D. Patte, J. Lee, E. McMahon II, G. Phillips, & M. Rengstorf (Çev.). Bloomington: Indiana University Press.
- Guiraud, Pierre (1999). *Anlambilim*. B. Vardar (Çev.). İstanbul: Multilingual.
- Günay, V. Doğan (2002). *Göstergebilim Yazıları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Hébert, Louis. (2020). *An Introduction to Applied Semiotics, Tools for Text and Image Analysis*. J. Tabler (Çev.). New York: Routledge.
- Hjelmslev, Louis. (1969). *Prolegomena to a Theory of Language*. F. J. Whitfield (Çev.). Madison: The University of Wisconsin Press.
- Kılıç, Melike (2017). *Türk Romanında Flanör Düşüncesinin Eleştirel İki Yorumu: Aylak Adam ve Aylaklar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Kıran, Ayşe (2017). "Tutkular ve Yerdeşlikler". *Cogito*(86), 317-329.
- Liddell, Robert (1947). *A Treatise on the Novel*. Londra: Lowe and Brydone.
- Martin, Bronwen, & Ringham, Felizitas (2000). *Dictionary of Semiotics*. London and Newyork: Cassell.
- Mel'čuk, Igor (2004). "Actants in Semantics and Syntax. I. Actants in Semantics." *Linguistics*(42), 1-66.
- Özen, İbrahim (2013, 12 1). "Konak Hayatının Mirasyedi Sakinleri ve Varoluşçu Bir Aylak: Melih Cevdet Anday'ın Aylaklar Romanı." academia.edu:
https://www.academia.edu/16334570/Konak_Hayat%C4%B1n%C4%B1n_Mirasyedi_Sakinleri_ve_Varolu%C5%9F%C3%A7u_Bir_Aylak_Melih_Cevdet_Anday_%C4%B1n_Aylaklar_Roman%C4%B1 adresinden alındı (erişim 13.12.2021)
- Pulat, Ali, & Tanyeri, Kaan (2021). "Göstergebilim ve Söylemsel Yapı". *Frankofoni* (38), 207-222.
- Rastier, François (2012). *Sémantique Interprétative*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Rifat, Mehmet (2018). *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Rifat, Mehmet vd. (2021). *Göstergebilim, Dilbilim ve Çeviribilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Sözen, Metin, & Tanyeli, Uğur (1992). *Sanat, Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tanyolaç Öztokat, Nedret (2005). *Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar*. İstanbul: Multilingual.
- Tesnière, Lucien (1959). *Éléments de Syntaxe Structurale*. Paris: Klincksieck.
- Uzdu Yıldız, Funda (2011). *Göstergebilim Kiplikleri Açısından Anlatı Kişilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Uzdu Yıldız, Funda (2021). Yazın, Göstergebilim, Yazınsal Göstergebilim. *Modern Türk Edebiyatı Yazınsal Göstergebilim Çözümlemeleri (Ed: Funda Uzdu Yıldız) içinde ss. 7-14*. Ankara: Günce Yayınları.
- Vardar, Berke, vd. (2007). *Açıklamalı Dilbilimleri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.

TÜRK BİLİMKURGU EDEBİYATI VE ARKETİPLER

DR. VELİ UĞUR

Günce Yayınları

Oktay Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

MAKSUT YİĞİTBAŞ

Edebiyatın Ebemkuşağı

Halit Ziya Hikâyeciliğinde

Renklerin Dili

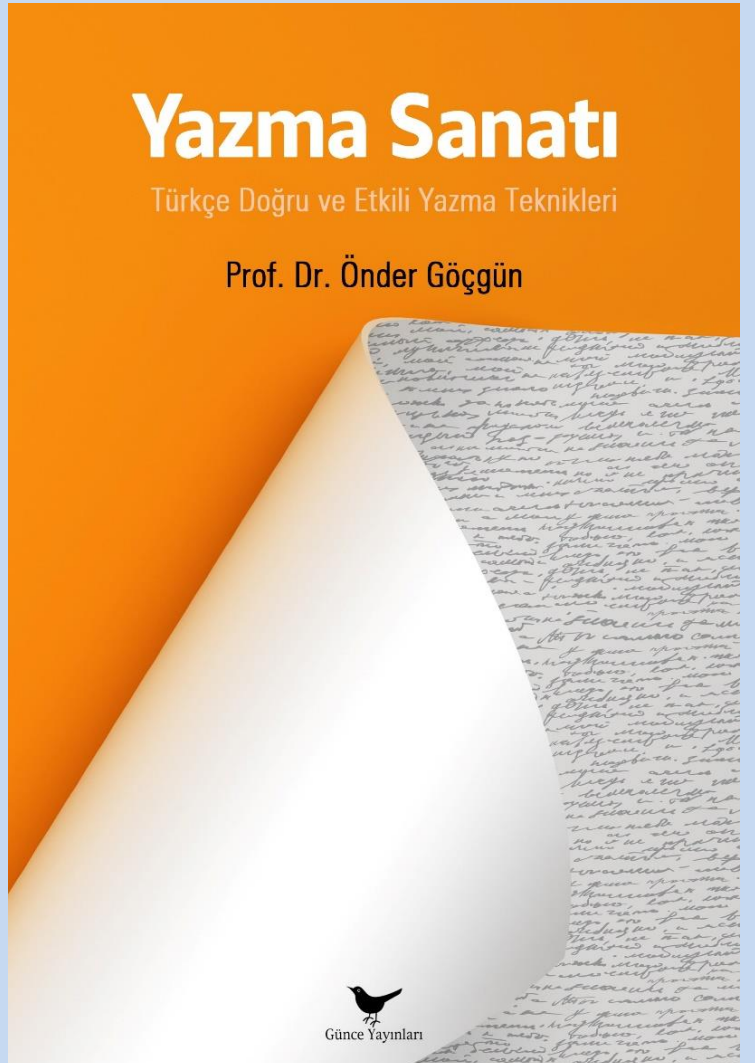

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları